

Víctor BATALLÉ, *Plaer millenari*. Barcelona, Editorial Empúries, 1991. (Col·lecció «El Ventall de la Poesia», núm. 13.) 75 ps.

Plaer millenari és el quart llibre de poemes publicat per Víctor Batallé, encara que llegit així, sense pensar-hi, això el recordarem més clarament si pensem en el guanyador del Premi Ramon Muntaner de literatura juvenil del 1989, quan s'estrenà com a narrador amb *La metamorfosi d'en Ricard*, una novel·leta força original que tindria continuació l'any següent amb *La metamorfosi d'en Vicentet*. En realitat, es tractava de la recuperació pública d'un escriptor anòmal dins la literatura catalana.

El 1987 Batallé publicava, sense cap mena de ressò crític ni de públic, el recull de poemes titulat *Tercer matí*, darrer volum de la mítica col·lecció de poesia dels Llibres del Mall. Abans, però, durant els catorze anys llargs que va passar vivint a Londres, treballant com a professor i com a realitzador d'espais dramàtics per a la BBC, va escriure i publicar un grapat de poemes en anglès, aplegats en dos volums, *Blue Anthology* i *Thirty Poems for a Cupboard*. Així, no ens ha de resultar estranya l'aparent dificultat de relacionar la poètica i la manera de fer de Batallé, més acostades a la singular tradició britànica, amb els referents habituals de la lírica catalana.

De fet, el pes d'aquesta tradició tan sòlida resulta més evident en el seu primer llibre en català, *Tercer matí*, que pren com a punt de partença per a l'experimentació les tres consignes fonamentals del pensament de Pound, el subjectivisme, la bellesa i, especialment pel que fa a Batallé, l'eliminació de qualsevol contingut didàctic. *Plaer millenari*, en canvi, dilueix un xic el component anglès, alhora que bandeja gairebé del tot la dimensió de la investigació formal com a objectiu estètic del poema. Fins i tot, entre la diversitat de referents foranis possibles (Larkin, Bataille o l'armeni Ossip Mandelxtam, autor de la citació inicial que ens introdueix en el tema de fons del llibre, la pèrdua i la desposseïció en què consisteix la vida), s'adverteix una certa presència espriuana pel que fa a la voluntat de Batallé de donar una dimensió social, cívica, al recorregut d'una existència individual que estructura el recull.

Com *Tercer matí*, *Plaer millenari* exhibeix un discurs poètic que arracona el simbolisme tant com és possible, encara que no aconsegueix desterrar-lo del tot en els moments diguem-ne més lírics:

«...Al matalàs on / posaven els altres la soledat, jo vaig / deixar-me cosir filferros a les ales.» Aquestes imatges són, però, excepcionals, ja que el llibre es basteix sobre un esforç formal constant, representant el dramatisme de les veus isolades de *Tercer matí*, i, sobretot, en un joc constant de tensions abstractes molt proper al que podria ser una poètica renovada de filiació expressionista: «Cel nupcial a la gola del gest, / m'han escurçat el clitoris mans / suades i crits negatius per arribar / a ser massa aviat cendrosa.» Possiblement, la condició d'artista plàstic, també, de Víctor Batallé, contribueix a la recerca d'un estil sincopat, amb una sintaxi entretallada que, a voltes, fa l'efecte d'un puntillisme expressionista, imitant percepcions i, alhora, despullant el vers d'efusions transcendentalment per facilitar el discurs, gairebé d'associació lliure d'idees, de la veu femenina que protagonitza tots i cadascun dels poemes: «Boja de cames, pobra de coll, feta malbé en / l'assalt, vomitava cireres blanques, sòbria d'aigua, / perfecta entre mi, ja no més castrada, traïdor.»

El recull, dividit en dues parts i un apèndix, «Dona de quaranta anys», ens serveix, sense mediatitzar-lo, el pensament d'una dona que, partint d'un moment de sensualitat atractiva, ens descriu el seu trànsit cap a la senectut. Les esmentades pèrdua i desposseïció de la vida es tradueixen en un moviment de decadència personal, que s'esdevé progressivament al llarg de les tres parts. Als moments normals en la vida d'una dona, el gaudi del propi sexe o la maternitat, se n'hi afegeixen d'altres de més durs i que, encara que sigui de manera secundària, no deixen d'actuar com a missatges lúcidis de la condició femenina en la societat: la incomprensió, la submissió, la violència rebuda (especialment a través del sexe, però també emocional), el masoquisme i, finalment, ja que és l'estadi (el de l'apèndix) que constitueix el present del discurs, la prostitució.

Es tracta d'un monòleg interior, doncs, que desenvolupa una experiència interior que pretén ser una visió interpretativa de la realitat, intentant expressar les obscures raons de l'existència, sense renunciar a la tendresa però confiant l'eficàcia del poema a la contundència colpidora de les imatges. No existeix un sol espai fora del propi text, que

s'articula en oracions cantelludes i discontinues creadores d'angoixa i de tensió. La particular metamorfosi de la dona desemboca en un estat d'ebrietat destructiva, una mena d'èxtasi emocional gairebé místic. La veu femenina, suposat *alter ego* del poeta, aconsegueix, per la seva condició tellúrica que la fa superior, un grau d'intensitat en l'àmbit sensitiu paral·lel a la sensació de catarsi que el llenguatge fragmentat, veritable protagonista del poema, vol reproduir. Evidentment, la intenció del poeta és fer-los coincidir per tal d'aprofundir en els sentits primordials de la condició humana: «Preguntes de dona poeta i puta d'anys que comparteix / el mirall i la

cambrà: ¿Com podem sortir d'aquest / desert? ¿Com podem enredar aquesta excepció mental / per després capturar la presó amotinada de paraules?»

El títol del llibre s'explica, finalment, quan, en aquesta fascinació obsessiva per la dona, es tanca el cercle en el penúltim poema, alhora punt culminant de l'evolució individual i explicació del sentit inicial del llibre: «mots i més mots per saber qui va escriure / el color del forat, l'arriçat dels meus cabells, / la suavitat del meu pit, el batec del meu pols / i l'ample plaer mil·lenari dels meus crits.»

Ricard VELA I PÀMIES

Sergi PÀMIES, *La primera pedra*. («Biblioteca Mínima», núm. 24.) Barcelona, Quaderns Crema, 1990. («Biblioteca Mínima», núm. 24). 144 ps.

La primera pedra és la història d'un home, el nom del qual ignorem, que ha nascut per ser suplent: surt amb dones casades, seu a la banqueta d'un equip de futbol, substitueix el cangur del seu nebot, ha de dormir al sofà de casa seva perquè el germà li ocupa de tant en tant el llit, té problemes perquè el seu pare se li ha endut el televisor, etc. El paper de suplent, però, és acceptat sense cap recança per aquest personatge innominat. Ell mateix s'autodefineix com «el ciclista anònim que prefereix rodar al mig de l'escamot –si pot ser, amagat entre un munt d'esquenes corbades– abans que despenjar-se amb una heroica victòria en una etapa alpina» (p. 89). Tot i que accepti la seva manera de ser, el protagonista de *La primera pedra* té encara una certa esperança en un futur diferent, en un futur més feliç. Un altre personatge de la novella, un ex-policia que es dedicava a fer retrats robot, defineix perfectament aquesta dualitat del protagonista a partir de l'anàlisi dels seus trets facials: té un mentó típic «de persona temerosa, prudent, que defuig els obstacles i la lluita» i unes celles que indiquen «una barreja –per cert, bastant contradictòria– de tímidesa i d'esperança» (p. 81). Pàmies s'esforça per convèncer el lector que aquesta barreja de prudència i d'esperança neix d'una visió «sensata» de la vida. Aquesta visió «sensata» consistiria, simplement, en el fet que, malgrat l'avorriment i la malfiança,

el protagonista de *La primera pedra* no rebutja la realitat. És, en el fons, un bon jan capaç d'acollir, a instàncies de l'ajuntament, els damnificats d'un incendi devastador, capaç d'admetre que la gent que es preocupa pels seus familiars, víctimes d'un terratrèmol a Sardenya, ho fa «amb raó» (expressió que es repeteix sovint al llarg de la novella) i capaç, fins i tot, de trobar un sentit positiu a la seva feina d'electricista, important perquè el món tiri endavant: «res no brilla, ni s'encén, ni funciona, si abans no passa per les mans d'un bon electricista.» (p. 66). Aquesta mena de «seny natural» és el que explica el salt final del protagonista a la recerca de la felicitat. La resta de personatges fan de contrapunt del tema de la novella: la germana il·lusionada amb els nous amants i possibles futurs marits, el germà disposat a abandonar la seva dona i a anar-se'n amb una prostituta, el pare que no és capaç de sacrificiar la seva comoditat per seguir la dona que estima, etc.

Sembla, doncs, que Sergi Pàmies tenia tots els elements per escriure una novella, si més no, correcta: disposava d'un tema, d'uns personatges i, fins i tot, d'uns mínims elements estructuradors (d'entre els quals, deixant de banda el fil que condueix a la conclusió, destacariem la tòpica però efectiva comparació de la vida amb el futbol). Pàmies, però, ha decidit llençar-ho tot per la borda i ha escrit una novella que es nega a cons-